

Jiří Pešek

Universitat Masaryk de Brno

KJIA011 Dějiny Katalánska I

Katalánská hrabství (801–988): Zrod samostatného Katalánska

Muslimská invaze do Katalánska

- **711:** Muslimská invaze na Pyrenejský poloostrov, velice rychlé ovládnutí celého území; Vizigóti nebyli schopní se organizovaně bránit.
- **716:** Ovládnutí Katalánska, pád Barcelony. Některá města na území Katalánska se vzdávají rychle a takřka bez boje (Lleida), jiná bojují do posledního muže (Tarragona) a jsou následně takřka celá zničena.
- Část dnešního Katalánska (Lleida, Tarragona, Tortosa) zůstane až do 12. století součástí arabské civilizace (Al-Andalus), avšak druhá část – tzv. Catalunya Vella – bude v 9. století dobyta franskými oddíly a rozdělena do několika samosprávných oblastí – hrabství. Z těch se později vyvine samostatné Katalánsko.

„Znovudobývání“ Katalánska

- V roce 732 **Karel Martel** (686-741), franský majordomus, zahnal muslimské oddíly v bitvě u Poitiers. Díky tomu byla zastavena arabská invaze do Evropy a muslimští nájezdníci byli postupně vytlačeni zpět za Pyreneje.
- Tento fakt potěšil papeže → sympatie vůči Martelovi a pokračovatelům jeho rodu → Martelův syn, **Pipin III. Krátký** (714-768), korunován franským králem (751). Ve své závěti rozdělil říši mezi své dva syny – Karla Velikého a Karlomana I.
- **778: Karel Veliký** (742-814) podnikl neúspěšnou výpravu na Pyrenejský poloostrov, Arabové jsou v té době však již zcela vytlačeni z území dnešní Francie.
- **785:** Franská armáda dobyla Gironu a v pozdějších letech i okolní oblasti.

„Znovudobývání“ Katalánska

- V říjnu 800 začalo velké obléhání Barcelony (Barxiluna). Muslimský vládce města (walí), Sadun al-Ruayni, se pokusil utéct do Córdoby, aby přivedl posily, avšak byl dopaden a popraven. Posledním muslimským vládcem Barxiluny tak byl Harun. Ten hodlal bojovat do posledního muže a nevydat Frankům město za žádnou cenu. Byl spřízněn s místní vizigótskou šlechtou a ta ho nakonec zajala a město vydala dobyvatelům (**3. dubna 801**)
- Dobyvatelé: **Lluís el Pietós** (778-840) a **Guillem de Tolosa** (768-812). Lluís el Pietós následně vytvořil Barcelonské hrabství (Comtat de Barcelona) a jmenoval jeho vůdce, hraběte. V prvním období Barcelonského hrabství tak nešlo o žádný dědičný titul – hraběte jmenoval franský král (tak tomu bylo i u ostatních hrabství).

Rozšiřování franské říše

(Zdroj: wikipedia.org)

Vznik katalánských hrabství

- Ihned po připojení katalánského území k franské říši bylo toto rozděleno do menších správních celků – hrabství.
- Celému nově připojenému území se též v průběhu 9. stol. říká **Marca Hispànica**. Tento termín ale neoznačoval nějakou vyšší správní jednotku, šlo spíše o geografické pojmenování určité oblasti.
- **Katalánská hrabství:** Barcelona, Berga, Besalú, Cerdanya, Conflent, Empúries, Girona, Manresa, Osona, Pallars, Ribagorça, Roselló, Urgell.
- V čele každého hrabství byl hrabě jmenovaný franskými králi. Většinou šlo o šlechtice franského původu, občas ale pozici hraběte zastávali i „domácí“ zástupci původní vizigótské šlechty. Postupem času byla jednotlivá hrabství spojována (9.–12. stol.). Nejdůležitějším bylo již od počátku Barcelonské hrabství (**Comtat de Barcelona**).

LA MARCA HISPÁNICA

Marca Hispànica: nárazníkové území franské říše (9. stol.)

(Zdroj: Rodó, 2007: 11)

Barcelonská hrabata

- **Berà I** (801-820)
- **Rampó** (820-825)
- **Bernat de Septimània** (826-832 a 835-844)
- **Berenguer I** (832-835)
- **Sunifred I** (844-848)
- **Guillem I** (848-850)
- **Aleran i Isembart** (849-852)
- **Odalric I** (852-858)
- **Unifred I** (858-864)
- **Bernat de Gòtia** (865-878)
- **Guifré I el Pelós** (o Pilós) (878-897)
- **Guifré II (Borrell I)** (897-911)
- **Sunyer I** (911-947)
- **Borrell II** (947-993) + **Miró** (947-966)

Barcelonská hrabata

Berà I (801-820)

- Prvním barcelonským hrabětem se stal Berà, syn Guillema de Tolosa a princezny Kunegundy. Berà se aktivně účastnil obléhání a dobytí Barcelony. Během svého působení zavedl v hrabství franské právo, obyvatelé Barcelony se pak těšili privilegiím plynoucím z pozice hlavního města hrabství. Účastnil se společně s Ludvíkem Pobožným též tří tažení na Tortosu (804, 808, 809), ale všechna byla neúspěšná, muslimové město pokaždé ubránili.
- Později se stává i hrabětem z Girony a z Conflentu. V letech 812 a 815 mír s muslimy, Berà tehdy aktivně prosazoval právě mír, zatímco Lluís el Pietós chtěl muslimy v Tortose a dalším okolí vyhnat – oba se tedy ve svých názorech značně rozcházel. Proto byl následně Berà obviněn ze zrady. Musel podstoupit souboj, prohrál, vyhoštěn do Rouenu, kde 844 zemřel.

Rampó (820-825)

- Náhrada za Berà I, franský šlechtic z císařského dvora, zemřel v roce 825.

Barcelonská hrabata

Bernat I de Septimània (826-832 a 835-844)

- Nevlastní bratr Berà I. Během své vlády měl problémy s intrikažením na franském královském dvoře + potíže s revoltami (Berenguer I). Díky vojenským úspěchům vládl v Barceloně, Gironě, Narbonne, Carcassone a Toulouse. Ve svém druhém období vlády si budoval silnou vůdčí pozici – náznak seces. tendence od franské říše. Nakonec obviněn ze zrady a 844 v Toulouse popraven.

Berenguer I (832-835)

- Politický protivník Bernata I. Využil situace, politických intrik a Bernata nahradil. Ale jen na pár let, pak nečekaně zemřel → návrat Bernata I.

Sunifred I (844-848)

- Titul hraběte získal za věrnost franskému králi. Syn: Guifré el Pelós.

Guillem I (848-850)

- 848 převrat, ovládl Barcelonu a Empúries (rebélie proti franskému králi). Guillem I byl synem Bernata I, chtěl zpět území, kterému dřív dominoval jeho otec. Jeho příklad ilustruje vnitřní rozepře a intriky uvnitř těchto franských hrabství. Nakonec spojenectví s muslimy → poražen a zemřel v Barceloně 850.

Barcelonská hrabata

Aleran I (849-852)

- Pověřen ukončit Guillemovu rebélii. Mír ale neudržel dlouho → Guillemovi muslimští spojenci v roce 852 vyplnili Barcelonu mezi nimi možná i samotného Alerana. Aleran vládl spolu s Isembardem.

Odalric I (852-858); Unifred I (858-864)

- Po podpisu míru s Maury, kteří vyplnili Barcelonu, byl na místo barcelonského (gironského, rossellonského, etc) hraběte dosazen Odalric. I on ale doplatil na dvorské intriky, 858 sesazen Unifredem I. Ten ale dopadl podobně, sesazen 865 Bernatem II.

Bernat II/Bernat de Gòtia (865-878)

- Řada z předchozích rebélií proti franským králům jen dokazovala snahu regionu o osamostatnění se (nebo alespoň snahu všech jeho panovníků). Stejný byl i případ Bernata II, který též odmítl složit přísahu věrnosti králi, který byl v té době v Itálii. Společně s dalšími šlechtici roku 877 vedl povstání vůči králi. V roce 878 odvolán a nový franský král rozhodl o novém dělení hrabství. Ta si rozdělili bratři Guifré (Barcelona, Girona) a Miró (Rosselló, Vallespir, Conflent).

Barcelonská hrabata

Guifré I el Pelós (878-897)

- A právě ti dva nakonec položili základ k budoucímu vzniku nezávislého Katalánska, státu, který přestane být závislý na franské říši. **Od Guifrého bude titul dědičný, začíná tak jedna velká dynastie, první krok k budoucí nezávislosti katalánských hrabství.**
- Narodil se okolo r. 840, jeho otcem byl Sunifred I. V roce 878 dostal za svou věrnost od franského krále barcelonské a gironské hrabství. Během své vlády se snažil hlavně o zalidnění zóny mezi BCN a Gironou a La Seu d'Urgell.
- Založil hrabství Osona a kláštery v Ripoll (879) a v Sant Joan de les Abadesses (887). Také se poměrně dobře bránil muslimským nájezdům. V roce 897 se muslimská vojska z Lleidy snažila o útok na Barcelonu – Guifré při této bitvě zemřel.
- Po jeho smrti došlo k prvnímu dědičnému předání moci – katalánská hrabství si rozdělili jeho synové (manželka Guinedilda) takto: Guifré II Borrell – Barcelona, Girona, Osona; Sunifred – Urgell; Miró – Cerdanya, Conflent, Berguedà; Sunyer – nejmladší, pod dohledem Guifrého II. Další jejich děti se staly představenými ve zmiňovaných kláštorech.

Sant Joan de les Abadesses

Sant Joan de les Abadesses

Klášter v Ripoll

Klášter v Ripoll

Barcelonská hrabata

Guifré II znám také jako Borrell I (897-911)

- Prvorozený syn Guifrého a pokračovatel dynastie, která pohládne až do počátku 15. století. Jeho vláda znamenala opětovný příklon k franskému králi, především však kvůli územním ziskům a větší jistotě kvůli porážce svého otce od Maurů. Guifré II neměl žádného dospělého následníka, a tak po jeho smrti vládu přebral nejmladší syn Guifrého I, Sunyer.

Sunyer I (911-947)

- Hrabě z Barcelony, Girony a Osony. Snaha o udržování co nejkorektnějších vztahů s franským králem, lépe mu to ale šlo se zástupci církve, kteří již tehdy měli solidní moc. Během své vlády čelil mnoha maurským útokům; dobyl Tarragonu; vládci z Tortosy mu platili daně.
- Po jeho smrti se vlády ujali jeho synové, Borrell a Miró. Miró zemřel 966, pak vládl už jen Borrell. Jeho panování bylo přelomem v katalánských dějinách.

Barcelonská hrabata

Borrell II (947-993) + Miró (947-966)

- Oba bratři vládli společně hrabstvím Barcelona, Girona, Osona a Urgell až do Miróovi smrti 966, pak vládl Borrell II sám.
- Nyní už je řeč o nezávislém katalánském území – franští králové již nemají nad Katalánkem moc. Hlavní linií politiky během vlády těchto dvou jsou opět vztahy s Maury.
- Borrell II dělá diplomacii na vysoké úrovni, v roce 950 např. jede do Córdoba, promluvit s chalífou Abdurrahmánem III. Nicméně velký dopad to nemá, okolo roku 960 je Tarragona opět maurská a po smrti Abdurrahmána opět začnou tvrdé maurské výpady směrem na sever.
- **966:** Borrell II uzavřel partnerskou smlouvu s Maury, ale ani to neochrání Katalánsko před dalším ničivým vpádem Arabů.
- **985:** je vypleněna Barcelona a oblast Vallès (Al-Mansor).
- **988:** Borrell II žádá o pomoc proti Arabům franského krále, ten mu nevyhoví, naopak po něm chce opět přísahu věrnosti. Tu Borrell II nesloží → **tento akt se stává *de facto* vyhlášením samostatnosti Katalánska.**

Vznik katalánštiny

- Po pádu Říma dochází k postupné diferenciaci lidové latiny, která trvá několik staletí. Nemáme však dokumenty, které by tento proces zachycovaly.
- Pravděpodobně v 8. – 9. stol. již existují takové rozdíly v lokálních variantách původní lidové latiny, že můžeme mluvit o zrodu románských jazyků. Na území Katalánska se tedy mluvilo katalánsky již v 8. století (ačkoliv písemnosti z toho období jsou ještě stále v latině).
- Od 9. stol. se objevují první katalánské výrazy i v psaných textech. První dochovaný vesměs katalánsky psaný text, ***Jurament de Radulf Oriol***, pochází z poloviny 11. stol. Za první dochovaný literární text v katalánštině jsou považovány katalánské komentáře evangelia známé jako ***Homílies d'Organyà*** z přelomu 12. a 13. stol.

La senyera

- Oficiální katalánská vlajka. Původně erb barcelonských hrabat a později aragonských králů.
- Její původ sahá pravděpodobně do 10. či 11. stol., kdy *senyera* sloužila coby znak barcelonského hraběte. Jedná se tak o jeden z nejstarších heraldických znaků na světě.
- [Llegenda de les quatre barres de sang](#) – legenda, která vznikla v průběhu 16. století. Podle ní tento znak vznikl na konci 9. století:
"Barcelonský hrabě Guifré el Pelós se svými vojáky pomohl franskému králi porazit Normany. V bitvě však utřžil těžká zranění. Když pak ležel na smrtelné posteli ve svém stanu, navštívil ho právě onen franský král a jako poslední laskavost svému spolubojovníkovi pro něj a jeho hrdinné vojáky měl navrhnout symbol. A tak učinil. Namočil své čtyři prsty do krve prýstící z válečnickových ran a pak jimi nakreslil čtyři rudé pruhy na Guifrého zlatý štít... Od té doby má Katalánsko svůj národní symbol, čtyři rudé pruhy na zlatém pozadí. "

Origen de l'escut del comtat de Barcelona
(Claudi Lorenzale Sugrañes, 1843-1844)

(Zdroj: Rodó, 2007: 12)

Více informací:

- **BALCELLS, Albert.** *Història de Catalunya*. Barcelona: L'Esfera dels llibres/La Butxaca, 2011. Str. 125-202.
- **RODÓ, Jordi et al.** *Historia del autogobierno de Cataluña*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2007. Str. 7-14.
- **SOBREQUÉS, Jaume i MORALES, Mercè.** *Comtes, reis, comtesses i reines de Catalunya*. Barcelona: Base, 2011.
- **SOLER, Toni.** *Història de Catalunya (Modèstia a part)*. Barcelona: Columna, 1998. Str. 55-68.
- **Catalunya 2011. La Senyera:**
<http://catalunya2011.blogspot.cz/2013/02/la-senyera.html>